

GYŰJTŐ: DR. FEKETE LÁSZLÓ

GYŰJTÉS IDEJE: 1967.

TART: Népi fűtési eljárások Büssében

5 lap

FŐKÖRÖZMÉNY MUTATÓ: BÜSSÉ

STRAKTUMATÓ: XIV

Iratgyűjtő

MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVÉSZTELVE AZ EGYSÉGES LTK. 1063 - es TETELE ALÓL

IV/6/2.

RIPPLONAI MUZEUM
KAPOSVÁR
Telefon: Postafiók 70.

1069

Népi festési eljárásot Büssiben
(Dr. Fekete László)

Gyűjtögetett növényekből nyert festőanyagok és felhasználásuk.

/ K é r d ő i v . /

- 1./ Ruhaanyagok festésének céljából gyűjtögettek-e festőanyagokat tartalmazó növényeket? /pl. bűdös somfa bogyóját, fagyalifa cserje bogyóját, tölgyfa és cserfakérgét, tintabogyót, bodzabogyót, dióhéjat zölden és szárítva, hagymahéjat, paradicsom, hecsli és galagonya levét, piros ebszóló levét, farkasalma levét/.
- 2./ Mikor voltak elterjedve ezek a festési módok? /Mult sz. közepe vége, vagy a 20. sz. eleje./
- 3./ Kik jártak leginkább erdőkbe, rétekbe gyűjtögetni? /Középparasztok, zsellérek, napszámosok./ A határnak mely részén volt erdő, ahol lehetett ilyen növényeket beszerezni?
- 4./ Kik foglalkoztak a faluban a földművelő lakosság körében házi festéssel? /Módosabbak, vagy a szegényebbek, cselédek, stb./
- 5./ Fehéritésre mit használtak? /pl. mész./ Hogyan ment végbe ez a folyamat?
- 6./ Kék színt állítottak-e elő otthon? pl. tintabogyó azaz kuszónövény terméséből. Hogyan festettek kék színre, hogy készítették elő a festőanyagot. Ha nem festettek kékre, kékfestő anyagot honnan szereztek be? Mit készítették kékre festett vagy kékfestő anyagból?
- 7./ Lilás színt tudtak-e házilag előállítani vászonfestés céljából? Miből állították elő és hogyan? pl. bodzabogyóból.
- 8./ Zöldet miből állítottak elő és hogyan festettek vele vásznat, vagy más anyagot? Mit festettek zöldre? Pl. a dió zöld héjából lehet zöld színt nyerni, ezt ismerték-e? Vagy a paradicsom és burgonya gyenge leveleinek főzetéből szoktak-e sárgás vagy zöld színt előállítani?
- 9./ Barna színt mivel állítottak elő? /Hagymalé, szárított dióhéj/. Mit festettek barnára? Cser vagy tölgyfa kérgét használták-e festésre, hogyan?
- 10./ Piros színt miből tudtak előállítani és mit festettek vele? /Pl. paradicsomlé, hecsli, galagonyalé, piros ebszólólé, farkasalma leve/. Milyen színárnyalatokat tudtak elérni ezekből?
- 11./ Fekete festéket miből nyertek? /Pl. korom, milyen anyagokat égettek el/ fekete szín nyeréséhez? Csak vásznat vagy gyapjút is festettek-feketére?
- 12./ Sáfrányt használtak-e sárga szín nyeréséhez?
- 13./ Tutyikat, bőrlábbeliket festettek-e házilag? Ha igen- mivel és milyen színre?
- 14./ Diófa kérgét használták-e festés céljából? Hogyan történt a kéreg leszedése és előkészítése a festéshez? Mennyi ideig kellett a különböző anyagoknak a festőlében lenniük?
- 15./ A legutóbbi időkben előfordult-e, hogy ilyen házi módszerekkel festettek be anyagokat?
- 16./ Volt-e valamelyik színnek a néphagyományban valamilyen jelentősége?
  - a., mi volt régen a gyász színe: fehér, fekete, vagy kék stb. és mely ruhadaraboknak volt ez a színe /pl. Csökölyben fehér, Szennában kékfestő/.
  - b., Milyen volt a nagypénteki viselet színe: fehér, sárga, kék, stb. és mely ruhadaraboknak volt ilyen jellegzetes színük? /pl. a nagypénteki viselet színe Csökölyben sárga/ sáfrány-nyal sárgított/ Szennában pedig tiszta fehér vászon, csak a mellény kékfestő.

- c./ Régen milyen színű ruhában esküdtek a lányok? Milyen volt az egyes ruhadaraboknak az anyaga és színe? Mióta jött divatba a tiszta fehér ruhában való esküvés?
- d./ A menyecskek felső szoknyájának, vállkendőjének, kötényének színe hogyan változott az évek múlásával? 20 éves, 30 éves, 40 éves, 50 éves asszonyok milyen színösszeállítást kedveltek a 20 sz. elejétől?
- e./ Milyen anyagból volt és milyen színű volt az első világháború előtt a jegykendő? Milyen hímzés volt rajta? /fehér lyuk és laposhímzés, színes keresztímzés, csipkehorgolás a szélén, stb./
- f./ Böjti időben a 20.sz. elején milyen ruhában mentek a fiatalabb és milyenbe az idősebb asszonyok a templomba?

ad 1. dióhéj zölden, diófa gyökerével }
 zölden }
 szász dióhéj (drapp) }
 faagafu borsika (buzarika) }
 bodralvágó (alikus / gyapjú }
 szász

ad/2. 1910 - 1915 körül (ajlóra jött 1945-
 ban)

ad/3. Kínéppasants, szellővel - általában
 ban a pógár időben, szepilben

ad/4 általában mindkettő, mert a litó
 dolgot igen elterjedt volt.

ad/5. fehérítésre haunk haunk. Főként
 lúgos, abba mártott a fonalat, utatit,
 a megúros fonat szász haunk
 kerület. Eszjeda tragatlap, meleg víz
 Daluainál kibelelt lyukba tettes, tetejére
 ujjon trágya - és párolt, ez elvette a
 szelést, keményítés, és utatit, míg a
 haunk eltűnt belőle. Előbb ritkábban

Gyűjtögetett növényekből nyert festőanyagok és felhasználásuk.

/Kérdőív kérdéseire felelet./

1. Dióhéj zölden, zöld szín festésére, ill. előállítására. Diófa gyökerévé barnára lehetett festeni a gyapjút.

Száraz dióhéj drappszinre festett. Fagyalfa begyóját is használták, gyapju festésére, buzakékre festett. Bodzabegyót szintén használtak festésre kékes színre festett.

ad 2. A festési módok 1910-15 körül voltak elterjedve, újból divatba jöttek 1945 után.

ad 3. Középparasztok, zsellérek jártak leginkább gyűjtögetni az erdőbe, a rétekre, legszívesebben a saját erdejükben, az u.n. "pógár erdő"-be játak, ezenkívül a gyepükbe a legelőszélekbe.

ad 4. Általában mindenki foglalkozott házi festéssel, mert akötött dolgok igen elterjedtek voltak.

ad 5. Fehéritesre hamut használtak. Főzteleg lugot, abba mártották a fonalat, áztatták, a megázott fonalat száraz hamuba került. Erjedő trágyatelepre vitték, mely meleg volt, szalmával kibélelt lyukba tették, tetejére újból trágyát tettek. Ez párolt, elvette a "nyálát", azután kimosták erős vízben, míg a hamu eltűnt belőle. Előbb barna színű volt és fehér lett, utána szövőszékbe került.

ad 6. Kék színt fagyalbegyőkből állították elő.

Fagyal levét felferralták, a fonalat belehelyezték vízesen és átvette a kék színt.

ad 7. Tintaceruzából vették a lila színt és annak eldatával is festettek.

ad 8. Ismerték a zöld dióból való festést. Az anyagot megfőzték, a ruhaneműt vízesen tették bele és átvette a színt. Pullóvert szettek zöldszinre festeni.

ad 9. Diógyökér alkalmas e célra, csak sokáig kell főzni. Barna-festett. Száraz dióhéj pedig drapp színűre.

ad- 10-11-12 -adatközöim feleni nem tudtak.

ad 13. Tutyi t festettek házilag kékre barnára.

ad 14. Nem

ad 15. A második világháború után 1945-1953-ig festettek így.

ad 16. a gyász színe: Büssüben fekete. Bonnyán fehér.

A nagypenteki viselet: A felső szoknya fekete volt, fehér kötény volt előttük. A mellény is fekete volt. A kendő nagy volt/fehér/ a sarka leért

a derekáig.

Büssüben fehér ruhában esküdtek a lányok, Beanyában fekete ruhában.

Ugy mondták, hogy régen. Megkérdeztem, mikor volt az a régen, azt mondták: pl. 60 éve.

Ruhaanyag ^a kangara volt, az anyagra azt mondta haramat, aztán deberces volt, /ez azt jelenti hogy magából volt a mintája, kint ülő/.

A menyecskék feső szoknyájának a színe az évek múlásával így változott:

20 éves: színes kék, rózsaszínű, hajukban netzet herdtak, ami csak a kentyet fogta fel.

30 éves : sötétkék, előzőnél kicsit sötétebb, fehér mintával/

40 éves most sötétebb kék, barnás ruhát herdett.

50 évtől kezdve fekete ruhát herdtak az asszonyok.

A jegykendő selyemből készült/fehér színű volt/.

Szalaggal volt átkötve, rózsaszínnel v. kékkel.

f / Bőjti időben barna, sötétes ruhában jártak a templomba. Rikító színű ruhában nem nem jártak. Idősebb asszonyok fekete ruhában jártak.

Adatkezlő: Kelemen Pál id. és felesége, azután a szomszédok. id. Kelemen Pál 68 éves, felesége 5 évvel fiatalabb.

Gyűjtötte: Dr. Fekete László tanár

Büssü, 1967. V. 23.